

FREMDELES MISJON?

av

FRIDTJOV BIRKELI

*Tale holdt på festmøtet 31. januar 1971 i anledning
Egede Instituttets 25-årsjubileum.*

Jeg vil gjerne hilse dere og Egede Instituttet med disse kjente ordene fra Matt. 24:14, som jeg senere skal komme tilbake til: «Og dette evangelium om Riket skal forkynnes over hele jordrike til et vitnesbyrd for alle folkeslag, og da skal enden komme».

Det tema jeg skulle forsøke å si litt om i noen få minutter, lyder altså ganske enkelt slik: «Fremdeles misjon?» Det er selvfølgelig spørsmålsteget i emnet som er det mest spennende. Er det dekning for det i den situasjon som vi nå gjennomlever?

Mange steder sliter en med rekruttering av nye misjonærer og med økonomi. Mange steder er der en hissig og betent atmosfære mellom de gamle misjonsorganisasjonene og de nye kirkers ledere. Av og til ser det ut som om det er umulig å finne metoder som tilfredsstillende begge parter. Og hva da? Noen mener at når vi etter hvert oppdager hvordan de andre religioner virkelig er, så burde vi betenke om det er nødvendig fremdeles å drive kristen misjon. Om vi da i det hele tatt ikke har hatt en feil innstilling til alle disse andre religioner. Så føyer noen til at vi har hatt et kjempearbeid med bibeloversettelsene. Vi er nå kommet så langt at nesten alle mennesker snart kan nås med Bibelen, og er det da virkelig nødvendig fremdeles å drive misjon? Det vanskeligste og farligste er vel kanskje dette at misjonsteologisk synes det å være høyst forskjellige oppfatninger om hva kristen misjon er og skal være. Dette mener mange særlig skyldes de økumeniske verdensbevegelsene. Og det er derfor mange som har ment at slik verden nå har utviklet seg, om der overhodet skal drives mi-

sjon, så skal den iallfall være sosialt betonet og dertil øve politisk diakoni og glemme det meste av sin fortid.

Spørsmålsteget i vårt emne gjelder altså ikke bare mangel på penger og mannskap eller brukbare metoder, men skjuler også en lang rekke andre overveielser. Selve grunnspørsmålet er dette: Hva er egentlig misjon i den nåværende situasjon?

Det sier seg selv at jeg ikke i noen få minutter kan svare ordentlig på alle disse spørsmålene. Dette med penger og mannskap, hopper jeg over, for det er det ikke så mye å si om, ikke bare fordi Norge i så henseende er i en særstilling sammen med en del andre få land, men fordi disse forhold innerst inne vil avhenge av misjonens motivering og den åndelige atmosfæren i hver enkelt kirke. Men når noen sier at misjonsarbeidet er nådd så langt nå at vi kanskje kunne tenke på å gi opp, vil jeg gjerne minne om et ganske enkelt geografisk forhold (som jeg vel får kalle det). Mange synes å mene at vi nå faktisk har nådd målet i og med at det finnes kristne kirker i nesten alle land i verden. Men det som de glemmer da, det er at et meget stort antall mennesker i mange av disse landene ikke er nådd, og at vi derfor faktisk fremdeles er ved begynnelsen av kristningsverket i disse land. Evangeliet er nok i ferd med å bli proklamert i ord og handling, men det er ennå ikke blitt et virkelig kristent vitnesbyrd for hver enkelt av de folk det her gjelder. En stor misjonsoppgave gjenstår i en lang, lang rekke av de folk der det i dag er en del unge, men til dels famlende kirker. Dette er et faktum som ofte oversees. En annen sak er hvem som nå har ansvaret for misjonsoppgaven i alle disse land der misjonen begynte på 1800-tallet og 1900-tallet.

Hva dette med Bibelen angår, så er det tilfellet at vi i dag har Bibelen, eller deler av den, oversatt på hele 1326 språk, og det språk som snakkes av noe sånt som 97 % av jordens befolkning. Det er jo et veldig tall. Riktignok er det i mange tilfeller bare spørsmål om et eneste evangelium, men allikevel! Det har iallfall fått mange til å mene at derved har vi et redskap til på sett og vis å nå hele 97 % av jordens befolkning. Men vi har ikke på langt nær nådd 97 % av jordens befolkning. Der er hundreder og atter

hundreder av millioner som ikke er nådd med den minste stråle av evangeliets lys i mange av disse land, hvor folk snakker et språk som altså vi har en del av Bibelen oversatt til. På toppen av dette er det hundre millioner som taler et språk som ennå ikke har et ord av Bibelen oversatt, og de representerer ifølge eksper-tenene ca. tusen forskjellige språk.

Så har det altså vært hevdet at kristendommens forhold til de andre religioner har vært forkjært. Her kan vi minne om dansken Baagøe, som var misjonær i India, men som nå har gått ut av sin kirke og er med i et slags utviklingshjelps-arbeide for Danmark i India. Han mener at det ikke er rett å søke å trekke hinduister, buddhister og muhammedanere ut fra deres egne religioner og over til kristendommen. Det han særlig ønsker å kjempe for, det er at kristne, overbeviste kristne, heller skulle forlate organisert kristendom og gå inn i en av disse religionene, anerkjenne den som sin egen, for så vidt som den ikke er i konflikt med Kristus, som han sier, og betrakte den som forutsetningen for evangeliet i Asia i stedet for Det gamle testamente. På denne måten sier han, kan vi fra innsiden få danne hindu-kristendom og buddhist-kristendom. Han vil altså at det skal være åndsmakt fra den enkelte kristne inn i andre religioner, og han føler at for å kunne gjøre dette hederlig, må han forlate sin egen kirke, som han for-øvrig ikke mener at Kristus har stiftet. Det er et ekstremt stand-punkt, og det finnes ingen kirke som går inn for dette synet. Men han har enkeltindivider som medarbeidere eller etterfølgere. Han er ikke den første og blir sikkert ikke den siste som ser det slik.

Jeg tror nok at vi kan si at vi på mange måter har opptrådt feil overfor andre religioner. Jeg vil ikke forsvare alle de ting som er skjedd. Det har vært meningsløs villskap når man gikk løs på forskjellige ikke-kristne religionssymboler for å tilintetgjøre dem på grunn av nidkjærhet for Herren. På den annen side er det et nyansert bilde også her. Noen har vært heftige, andre har vært milde og forståelsesfulle, og jeg vil tro at det mest almin-nelige har vært at fremmede misjonærer betenkte seg to ganger på å støtte tilhengere av andre religioner på en slik måte, at de burde få kristen vond samvittighet.

Det er ikke vanskelig å motsi mye av det som Baagøe representerer. Men vi skal huske på at han utenfor de kristne kirker representerer millioner og atter millioner av mennesker, som mener at kristendommen har vært alt for selvbevisst i sitt forhold til de andre religioner. Det har vært et spørsmål om konkurranse i tanker og filosofi i stedet for et spørsmål om hjertelag og hjertevarme i forhold til medmennesker.

Men la oss ikke glemme en ting her. Allerede Det gamle testaments religiøse innhold ble spredt, jeg holdt på å si med vinden, i alle retninger, langs alle alfarveier og handelsruter lenge før Jesus ble født. Det ser nemlig ut som om man kan finne gammeltestamentlige tanker langt, langt nede i Afrika, og også langt, langt inne i Asia i gammeltestamentlig tid. Det åpner noen merkelige perspektiver. Og vi skal huske på at slik gikk det også i apostlenes misjonstid. Det var ingen misjonsorganisasjon de første to-tre århundrene av kirkens historie, men hver enkelt kristen, eller hvert enkelt menneske som var kommet i berøring med Kristus og de kristne, tok noe med seg langs alle ferdselsårer til lands og til vanns. Ved siden av det Ordets embete og den misjonsekspanasjon som levde gjennom menigheter og nådegaver, var det altså en strøm av impulser og tanker og ord og brokker og åndsmakt, som ruslet avgårde ut over kloden, samtidig med at Det nye testamente ble til.

Slik begynte det også stadig om igjen og om igjen når kristendommen kom til et nytt land. Slik har det begynt i dette landet. Med handelsferdene kom der brokker ute fra verden til Norge lenge før kristen misjon for alvor kunne opptre ordentlig. Fra Madagaskar f.eks. fikk vi i bladene stadig beskjed om at den og den misjonær begynte der og der, som om han var den første som kom med et kristent budskap. Men selv ikke de første to misjonærer som kom til Betafo, var de første som kom med kristent bud dit, for handelsmenn og andre enkle enfoldige gassiske kristne hadde allerede kommet dit ned fra hovedstaden, og noe hadde begynt å spre seg. Så da Engh kom, hadde han øyeblikkelig kontakter blant disse menneskene. Da de begynte nede på Vest-Madagaskar, så var det også der gassiske enkeltindivider som hadde

fått tak i noe før misjonæren kom. Slik har det gått for seg opp gjennom alle århundrene. Med den globale og lokale berøring som i dag finnes mellom kristen kirke, enkelte kristne personer og kristent samfunnsliv på den ene side og med utøvere av alle de andre religioner på den annen side, tror jeg vi må slå fast at det er en kjensgjerning som ikke kan og bør oversees, at disse andre religioner faktisk har endret seg i disse århundrene som de har levd ved siden av kristendommen. Dels har de inkorporert i seg sterke impulser fra Kristus og kristendommen, og dels har de kanskje også endret seg i form av forsvar, selvforsvar imot kristen innflytelse, kristen dominans. Det er denne eiendommelige utvikling som enkelte mener kan fremmes ytterligere, ved en regelrett dialog mellom kristne teologer på den ene siden og «teoretikere» for de forskjellige andre religioner på den andre siden.

Det innvendes også at vi i den tidligere misjonstid ikke har skjelnet nok mellom sann kristendom og vestlige kulturer. Dette er faktisk et langt lerret å bleke. Her er det mye underlig som har skjedd, som vi ikke har vært oppmerksom på. Her kunne vi sitere uendelig mange, som mente at det bare var én måte å redde Guds ære på, og det var å gjøre de fargede folk til vesterlandske siviliserte mennesker. Det har ført til både vemodige og latterlige og underlige fenomener. Men jeg vil også gjerne ha påpekt det motsatte, selv om jeg vet at jeg løper faren for å bli stemplet som en som vil forsvare alt det som har hendt i de siste 400 år, da den hvite rase var alene om å bære misjonsansvaret. Gang på gang så misjonærene tindrende klart hvordan det ville bære i vei om de skulle identifisere seg med vestens kolonivelde, vestens kolonitanke og hva det nå enn måtte være.

Vi har f.eks. en mann som hette Andreas Riis. Hans slekt kjenner vi godt i dette land. Da han kom til Gullkysten, som Ghana den gang het, skulle han værsgod være i samme bygg så å si som den dansk-norske guvernøren, som hersket med hard hånd over alle, med vold og makt og geværer og kanoner. Det var i den tiden da slaveriet florerte, velsignet av fromme europeiske bøtner. Og det var i den tiden da korporlig avstraffelse hørte med, for disse menneskene var jo så uvitende, nærmest som dyr å betrakte.

De skulle værsgod gjennomgå hele skalaen av den tukte som små barn trengte. Midt oppe i dette skulle Riis forkynne evangeliet. Han ble nærmest innestengt i den svære Christiansborg på området der nede, og han skjønnte at så lenge han ble der, ville hans sak mislykkes totalt. Hva skulle han gjøre med kjærlighetens evangelium under slike forhold? Så flyktet han fra det hele, inn i landet. Og guvernøren sa: la ham bare flykte, for det varer ikke lenge, så er han død der oppe i dette farlige landet med så megen sykdom. Men det guvernøren ikke visste, det var at han kom til et friskere land, høyere oppe, og han overlevde. Der oppe fikk han oppleve hva det vil si å være med å forkynne evangeliet.

Vi kunne saktens ha mange andre eksempler. Personlig blir jeg aldri trett av å nevne New-Guinea. Hvis det er noe sted hvor de har fått kristendommen direkte fra Det nye testamente, så må det være der. Jeg la ikke merke til hverken australsk kultur, eller amerikansk kultur eller europeisk kultur. De tre ukene jeg var der ute, fikk jeg oppleve noe så vidunderlig som at en kirke var skapt av intet ved Ordet og Ånden, et samfunn som lever i bønner og fellesskap og ved sakramentene, med en styrke og åndsmakt som er betagende. Det var den religion som hjelper menneskene til å bekjenne sine synder og å få tilgivelse, som hadde slått ut i blomst. Der hadde de ikke tatt med seg noe av den fremmede kulturen, og dog levde de med en fin kristen kultur disse menneskene. Så sterk var den, at ville krigere ble forandret bare ved en innbydelse til store dåpsgudstjenester. Her sto de side om side med troens folk. Alle sto stille og lyttet til det som skjedde i et rike som var av en ganske annen verden. Jeg bare nevner disse tingene for at bildet skal være litt mer nyansert enn det ofte utgis for å være.

Nye teologer fra andre raser begynner å spekulere over disse tingene. De leser Romerbrevet, de ser seg litt om, og de undres på om ikke biskop Kibira fra Tanzania har rett når han sier det omtrent slik: Kristus var i Bohaya før misjonærene kom, selv om de ikke visste det. Misjonærenes kultur er en helt annen ting enn evangeliet. De kom for å proklamere evangeliet som oppfyllelsen av alt det vi på sett og vis skimtet uklart langt borte. Hva Kristus

gjorde for hedningene i Europa, det gjør han også nå for afrikanerne. Kristus kan ikke bli muhammedaner, for da skjer det at muhammedaneren blir kristen. Kristus kan ikke bli identifisert med noen som helst enkel kultur, heller ikke vår. Og dog må han, når han er hos oss bli helt involvert i hver eneste del av vårt liv og vår kultur.»

Hva sier så egentlig vårt Nytestamente, vår Bibel om disse tingene? Jeg kan bare igjen minne om det vi nevnte til å begynne med: «Dette evangelium om Riket skal forkynnes over hele jorderike, til et vitnesbyrd for alle folkeslag, og da skal enden komme». Dette evangelium om Riket, fører til det som står i 1. Tess. 1: «Det er mennesker som forlater sine guder og vender seg til Gud». Et sterkt ord om *omvendelse* går igjen i Det nye testamente. Det er et frelsesbudskap, tro på Kristus som veien og sannheten og livet. Han som ble verdens frelser på korset. Han som skapte kirken av intet og sendte sine disipler til verdens ende. Det er ikke bare julens budskap og påskens budskap som er en del av evangeliet. Jeg tror at vi må føye til og minne hverandre om at også pinsen er en del av evangeliet. Og så hører det da fremdeles med til kirkens vesen å bringe dette vitnesbyrd om Kristus i ord og handling videre over alle grenser mellom tro og vantro, innenfor og utenfor alle slags religioner og religiøse syn, så vel som i alle slags sekulariserte situasjoner. Og til alle folkeslag, for først da skal enden komme. I mellomtiden er det vår oppgave fortsatt å proklamere dette evangelium, ikke i selvgod hardhet, ikke i en slags fariseisk stolthet vis-à-vis andre religioner og andre kulturer.

Det må skje med evangeliets varme. Kristi kjærlighet tvinger oss. Han viste oss et fantastisk høyt etisk nivå: du skal elske din neste som deg selv. Hvem greier det? Ingen. Vi trenger hjelp til å utføre dette. Han viste oss at vi skulle være fullkomne liksom vår himmelske far er fullkommen. Det er en dødsdom som hviler over oss, fordi vi ikke greier det Gud vil vi skal greie. Og så kommer der én i stedet for oss. Han som ble en soning for våre synder på korsets tre, dog ikke bare for våre, men for hele verdens. *Han* er det som kan hjelpe mennesket under alle himmel-

strøk og til alle tider, så lenge dette tidsløp varer. *Han* er det som menneskene skal stilles ansikt til ansikt med. *Han* er den eneste, sier Bibelen selv, til hvem det går an å vende seg for å få hjelp i liv og død og på dommens dag. *Han* er Frelser. Har vi mottatt denne frelse, og sett inn i det dyp av kjærlighet som den representerer til en Peter og til alle andre som feilet og skuffet ham dypt, da må det være en kjærlighet fra ham som tvinger oss til å sørge for at dette budskap proklameres til et vitnesbyrd, et sant kristent vitnesbyrd, for alle folkeslag, og så skal enden komme. Han som frelste oss med sitt liv, han vil at hans kirke og hans tjenere skal gå videre i alle slags faser av menneskehetens utvikling, og gjøre det samme hele tiden, proklamere Kristus i ord og handling, slik han er gitt oss i Den hellige skrift.

Her kan jeg ikke egentlig skjønne at vi akkurat behøver å laste de store økumeniske organisasjonene så mye. Der går det for seg en ganske intens debatt om mange ting, og stakkars oss hvis vi ikke tåler en slik debatt. Da er det smått stell med vår kristendom og med vår teologi og med vår tro. Det har til alle tider vært en slik debatt. Det har til alle tider vært andre mennesketanker som har kjempet og stridt med alle disse problemene som er involvert. Akkurat nå synes det allikevel som om det er visse interessante ting som angår vårt emne som har skjedd og skjer i de store økumeniske bevegelsene som Norge er med i.

Bla. er det en kjensgjerning at Det lutherske verdensforbund på sitt siste møte i Evian faktisk vedtok en misjonsforpliktelse som er sterkt kristosentrisk forankret. Nå gjelder det altså at alle medlemskirkene hjelper til å leve opp til dette. Det er tydelig og klar tale for dem som vil lese den misjonsforpliktelsen som ble énstemmig vedtatt på den siste dag i Evian. Der finnes det utvetydige ord om at Kristus og frelsen i Ham er det eneste alternativ vi våger å by menneskeheten.

Når det gjelder Kirkenes Verdensråd, så er det inne i interessante drøftelser av nettopp misjonsforståelsen. Der er skrevet noen dokumenter som har voldt rabalder, det er sikkert og noen av dem har man vel ønsket å trekke tilbake. Men i dag er det en ganske interessant drøftelse av misjonsforståelsen i forhold til

både de andre religioner og en rett dialog, og også i forhold til det som er uttrykt i slagordet humaniseringsprosessen. Det er et studium som kan komme til å bli veldig viktig. For noen år siden hadde vi et studium om «Omvendelse», nå har vi fått et om «Frelse i dag». Og det skal avsluttes med en verdenskonferanse om misjon i 1972 i Indonesia, som er et av de sterkeste misjonsland i dag, der veldige vekkelser går over øyene og merkelige ting skjer. Man ønsker å ha en allsidigst mulig deltagelse på denne misjonskonferansen i Indonesia om dette emne, både fra slike som har medlemskap i Kirkenes Verdensråd og slike grupper som ikke har det. De konservative evangeliske vil sannsynligvis også være med i denne debatt, slik at nettopp samtale om frelse i dag kan få et mest mulig nytestamentlig klart uttrykk.

Jo, fortsatt misjon skal det være, som proklamasjon av Guds rike og evangeliet om Kristus som Herre og Frelser i ord og handling, og med alle de konsekvenser det måtte få for menneskeverd, sosialt og etisk, til jordens ende og for alle folk. Men fortsatt misjon er ikke det samme som at misjonsarbeidet skal fortsette som nå. Og her er det jeg synes vi skal forsøke å hjelpe hverandre rundt omkring på kloden, til ikke bare å finne ut hvilken situasjon vi lever i, og hvordan den har forandret seg fra før, men at vi også lærer den lekse som historien ønsker at vi skal lære i disse generasjoner. Situasjonen er jo nemlig ikke den samme lenger der misjonen har ført til unge kirker. Det er farlig å generalisere, for én ting er situasjonen i India, en ganske annen ting er situasjonen i Afrika og en tredje ting er situasjonen i Latin-Amerika, for ikke å snakke om Japan og Nigeria osv. Men vi vet iallfall at som en hovedfaktor er det i dag en større nasjonal selvstendighet og en større kulturell bevissthet selv i de land som vi ikke trodde ville ha så mye av den slags for noen år siden. Det kan nok hende at mine bemerkninger er særlig beregnet på situasjonen i Afrika, og dog står man innfor merkelige uttalelser når man lytter til misjonærer fra Asia. Det er en underlig situasjon der med gamle kulturer som ikke ønsker å bli rokket. Spørsmålet er i hvilken grad disse kulturene er infiltrert i en religion som ikke driver Kristus, men som er imot Kristus. Spørs-

målet er om de er slike kulturer at de ikke kan forenes med Kristus, fordi de er så dypt forenet med en annen religion, som krever en annen kulturform. Dette ser mange av de unge kirkene bedre enn oss fremmede. Men jeg har også bivånet heftige diskusjoner mellom «nasjonale», som viser at de har stikk motsatt oppfatninger av mange slike spørsmål seg imellom. Dette er imidlertid en kamp som de må utkjempe, hjulpet av sunne teologer.

Og så skal vi huske på at disse unge kirkene, som kanskje er små kristne ghettogrupper i et stort hedensk folk, de har tross alt også gjort sine åndelige erfaringer, som vi i ydmykhet må bøye oss for. Også der har Den Hellige Ånd arbeidet gjennom Ordet. Også der har Gud av intet skapt en kirke, fremkalt sine nådegaver, gitt dem av sitt åndelige liv, slik at de kan leve et fullstendig kristent fellesskap uten innblanding fra andre raser, om så måtte være tilfelle. De har etter hvert oppdaget forvaltertanken, de har etter hvert fått synet for at kirken og pinsen er en del av evangeliet, rett forstått. De vet at kirken må være kirke uansett hvordan tidene skifter, men de vet også at kirken har noe å si til alle mennesker i det område den har ansvar for. Og noe av det som er det mest avgjørende og viktige i noen av disse kirkene: Den Hellige Ånd og oppmuntringer fra de gamle kirker og fra kirkens historie har begynt å lære dem å se sitt misjonsansvar. Noen steder er de ennå bare opptatt av å være kirke, å ordne administrativt sitt hus, de er ikke kommet så langt som til å tenke på misjon. Men andre steder er de kommet merkelig langt. Og det er i grunnen ikke så underlig, for Guds ånd arbeider uavlatelig også der, fordi Ordet er der, samfunnet leves omkring Ord og sakrament. Det er ganske naturlig at etter hvert vokser deres ansvar for misjonsoppgaven, som nå hviler også på dem.

Alle disse unge kirkene nekter nemlig å gå med på at misjonsbefalingen bare ble gitt til den hvite rase. De mener at det må være en selvfølgelig ting at misjonsbefalingen er gitt til alle kristne fra alle raser, til alle kirker over hele jorden som bekjenner seg til Kristus, Han som gav oss befalingen. Etter hvert vil det vokse frem en nidkjærhet for evangeliet i disse unge kirkene. Da vil de oppdage at det står store beløp til disposisjon hvis

de vil drive sosialt arbeide, men bare små beløp dersom de vil drive evangeliseringsarbeide. Biskop Moshi i Tanzania sa det slik da han var på besøk i Tyskland: Det er på tide at vi sier til de europeiske kristne at mennesket lever ikke av brød alene, heller ikke i Afrika. Og etiopieren Tumpsah, generalsekretær for den lutherske kirken der nede, han har spurt ganske åpent mer enn én gang: Hvorfor er det lettere å få penger til utviklingshjelp enn til evangelisering?

Ut fra vårt historiske stade vil vi kanskje si at de fleste av disse kirkene er ikke nådd langt nok. De holder på å legge om stilen, og det tar sin tid, vet vi. Det fortelles også av en som er kyndig, at midt i et svært 10 000-meterløp på skøyter kommer der en tid da alt er usikkert og svakt, løperen vet ikke om han kan slå om takten eller om han greier å omgruppere sine krefter på sett og vis. Der skjer noe hos denne løperen midt i løpet før han kan gå videre. Jeg vet ikke om det er et eksempel som kan belyse at når vi er kommet dithen som vi er kommet i mange av disse landene, så skjer der en omlegning, der skjer en omvurdering av situasjonen. Disse kirkene har fått en stafett som de skal bringe videre, de er ikke kommet skikkelig i gang. Da er det ikke vår oppgave å stå ved siden av og håne og flire og si: Dette går dårlig, de har ikke greie på saker og ting, de løper slett. Det er nå en gang slik, at det er mange ting som må læres. Vi må gi dem tid. I virkeligheten må vi konstatere at mange av disse kirkene er kommet forunderlig langt på disse få årene.

Situasjonen har forandret seg der ute. De har fått et hovedansvar overgitt seg. Det skal vi forstå og respektere. Situasjonen er heller ikke den samme i de gamle kirkene i den gamle verden. Jeg tror ikke det er for mye sagt, at massemediene har avdekket en del ting som folk før ikke visste. Dermed begår mange ofte historiske feilslutninger. Det merkelige er jo nemlig at misjonen alltid har hatt et sosialetisk aspekt mye sterkere enn vi egentlig vet i dag. Den har alltid vært skoledannende. Den har alltid drevet sosialt arbeide, barmhjertighetsarbeide, med små midler. Og mange ganger ble det arbeid som de startet, brutalt revet ned av kolonimakten. Derfor er det ikke helt fair når man i dag sier at

de har ikke gjort hva de kunne. For igjen å ta et eksempel. Det kan lyde som selvforsvar, men det er det bare delvis. Jeg mener rett skal være rett. På Madagaskar hadde misjonene ikke bare en 5-6 sykehus, men de hadde også grunnlagt en legeskole. De hadde opprettet industriskole, og forskjellige andre ting. Alt ble revet vekk av den franske kolonimakt. De sa: Nå er det *vi* som skal gjøre disse tingene, dere får ikke lov. Den eneste norske misjonslege som da holdt på i spedalskearbeide, fikk f.eks. beskjed om at når han var ferdig, måtte han reise hjem, og han fikk ikke lov å komme ut igjen. Dette er bare ett eksempel ved siden av mange andre.

Når vi i dag skal forsøke å lytte til den omvurdering som der tales så meget om, så kan jeg ikke forstå at det er nødvendig å stille f.eks. barmhjertighet eller veldedighet på den ene siden opp imot rettferdighet på den andre siden. Statene må her gjøre en veldig innsats. Det er en himmelropende urettferdighet som i dag hersker på jorden, på den måten at verdens gods er forfordelt på en liten del av den hvite rase, mens andre er i den forferdeligste fattigdom. Dette har vært sagt på mange måter tidligere. Det har vært kjempet imot det. Nå har massemediene fått hele menneskeheten til å åpne sine øyne for denne situasjon. Kirken kan hverken være stat eller politisk parti, men vi må forsøke å proklamere evangeliet i ord og handling på en slik måte at det hjelper statsmenn og den enkelte kristne i hans innstilling og arbeide, i politikk og i sosialt engasjement, slik at han kan ha en god samvittighet overfor sin Herre også i det verdslige liv. Kirken skal furnere materiale til dette. Den skal forkynne menneskeverdet slik Kristus har gitt oss det, og på en slik måte at det får sidevirkninger til alle kanter, slik det har gjort det også i farne tider.

Det er et megetsigende fenomen at de aller fleste av lederne i Afrika i dag har gått på misjonsskoler. Der lærte de menneskeverdet å kjenne. Det vi skal gjøre av veldedighet og barmhjertighetsgjerning, det skal en kirke alltid gjøre fordi diakoni er en del av dens liv, og det behøver ikke å komme i konflikt med kravet om rettferdighet. Man skal ikke avskaffe veldedigheten,

det blir ikke mer rettferdighet på jorden av den grunn. Vi skal forsøke å hjelpe alle som kjemper for rettferd utover jorden. Den kristne kirke skal drive sitt diakoniarbeide, den skal proklamere evangeliet i ord og gjerning hver eneste dag overalt hvor den slipper til.

Måtte det bli mulig for oss å beholde en evangelisk misjonsforståelse, samtidig som vi lærer at forholdene er blitt annerledes enn før. Måtte det bli mulig for oss å gjøre bot for det som vi har gjort galt. Og måtte det bli mulig for oss i ydmykhet å finne vår plass som kirker ved siden av de unge kirkene, slik at det går an for oss også i framtiden å dele misjonsansvaret, og finne fram til det kjærlighetens brorskap og fellesskap som alene har rett til å føre misjonsarbeidet videre. «Dette evangelium om Riket skal forkynnes over hele jorderike til et vitnesbyrd for alle folkeslag, og da skal enden komme.»